

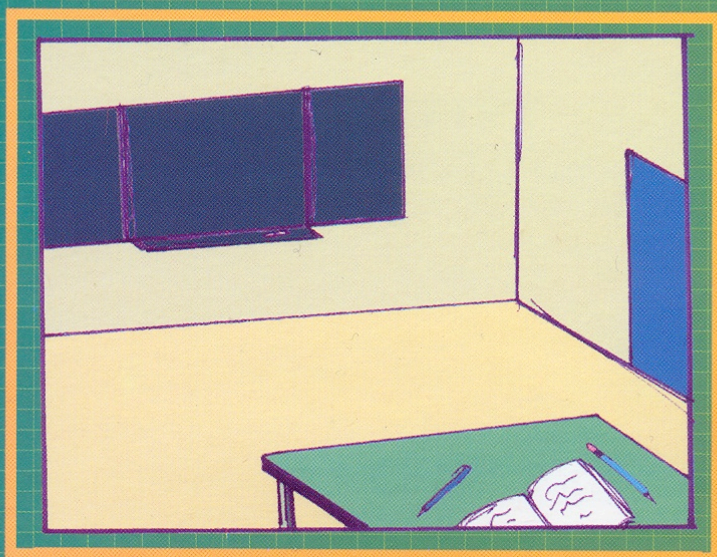

POLSKI SYSTEM EDUKACJI PO REFORMIE 1999 ROKU

STAN

PERSPEKTYWY

ZAGROŻENIA

3

Ryszard Pęczkowski
Redakcja naukowa

POLSKI SYSTEM EDUKACJI PO REFORMIE 1999 ROKU

**STAN
PERSPEKTYWY
ZAGROŻENIA**

3

Ryszard Pęczkowski
redakcja naukowa

Poznań-Warszawa 2005

Recenzje

prof. dr hab. Kazimierz Pająk
prof. dr hab. Jerzy Olszewski

Redakcja techniczna

Beata Harazińska

Korekta

Elżbieta Andrzejewska

Projekt okładki i strony tytułowej

Marta Zduniak

Skład komputerowy

Marcin Zduniak

© Fundacja *Edukacja XXI wieku*

ISBN 83-715-666-5

Wydanie publikacji dofinansowane przez
Fundację *Edukacja XXI wieku*

Wydawnictwo

Dom Wydawniczy ELIPSA,
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa

tel. 0-22 6350301, 6351785

e-mail: elipsa@elipsa.pl

www.elipsa.pl

Wydanie pierwsze
Druk ukończono w kwietniu 2005

SPIS TREŚCI

ZAMIAST WSTĘPU	9
Prawda i sens a edukacja (Anna KURKIEWICZ).....	9
R O Z D Z I A Ł I	
EDUKACJA WOBEC RYNKU PRACY	15
Kreowanie nowego typu zawodu – wyzwanie dla edukacji czy wymóg rynku pracy? (Jadwiga MAZUR).....	15
Podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników (Ewa NOWAKOWSKA).....	25
Zarządzanie zasobami kadrowymi jako element systemu kadrowego w aspekcie ustawy <i>o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych</i> (Barbara MĘKARSKA).....	34
Zastosowanie e-edukacji w systemie kształcenia policjantów (Krzysztof AUGUSTYNIAK).....	40
Resocjalizacja jako szczególna forma edukacyjnego przekazu (Małgorzata KUĆ).....	48
Skala kształcenia i doskonalenia kadr rolniczych w Wielkopolsce (Wincenty WRZEŚNIEWSKI, Andrzej KUSZTEŁAK).....	54
Poradnictwo zawodowe wobec wymogów rynku pracy (na przykładzie Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży) (Joanna TRUSZKOWSKA).....	65
Potrzeby edukacyjne mieszkańców wsi a rynek pracy w społeczeństwie informacyjnym (Beata STACHOWIAK).....	72
Edukacja a bezrobocie (Hanna TRANDA).....	76
Nauczyciel wobec problemu bezrobocia (Beata PITUŁA).....	82
Wpływ transformacji systemowej na funkcjonowanie polskich rodzin i ich członków (Aneta WÓJCIK).....	87
Prawa i obowiązki wolontariusza w świetle ustawy <i>o wolontariacie</i> (Ewa WOJNOWSKA).....	95
Innowacje w kształceniu służb mundurowych z zakresu pierwszej pomocy (Przemysław PACIOREK, Małgorzata CICHĄŃSKA, Teresa BRANICKA).....	101
Tendencje autarkiczne lub integracyjne szkolnictwa resortowego na przykładzie MON (Roman TOMASZEWSKI).....	109
Ewolucja funkcji personalnej zarządzania zasobami ludzkimi (Katarzyna GÓRECKA).....	117
R O Z D Z I A Ł II	
SPOŁECZNO-EKONOMICZNE UWARUNKOWANIA EDUKACJI	122
Systemowe ramy innowacyjności i przedsiębiorczości w kształceniu akademickim (Rafał SZKLAREK).....	122
Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne z Unii Europejskiej (Iwona KOWALSKA).....	128
Postawy a mass media (Adam PODOLSKI).....	137
Institucja szkoły a funkcje wychowawczo-opiekuńcze – szanse i zagrożenia (Magdalena BAZIUK).....	145

Czasopismo dla dzieci przedszkolnych „Abecadło” jako sposób stymulowania zainteresowań, możliwości i umiejętności dziecka w wieku 4-7 lat (Alina BUDNIAK).....	150
Obraz relacji uczeń – nauczyciel na łamach dwutygodnika „Gimnazjalista Viktor” (Renata KOMOROWSKA).....	159
Reforma systemu edukacji z punktu widzenia wiejskich gospodarstw domowych (Anna NOWAK).....	165
Kształtowanie świadomości zagrożeń cywilizacyjnych (Jerzy GAŁĘSKI, Anita GAŁĘSKA-ŚLIWA).....	172
Marketing szkoły niepublicznej (Urszula PENAR-WOŹNIAK).....	175
Edukacja a rozwój lokalnych sił społecznych – kryzys czy zaniedbanie (na przykładzie województwa dolnośląskiego) (Jerzy STĘPIEN).....	187
Studia doktoranckie, edukacja XXI wieku, wiedzocentryczność (Jan ZYCH).....	196
Wybrane aspekty twórczości nauczycieli gimnazjum (Anna PETKOWICZ).....	200
Doskonalenie jakości pracy szkoły poprzez wdrażanie założeń „uczących się organizacji” (Iwona KOZŁOWSKA).....	209
Zarządzanie własną wiedzą przez nauczycieli w zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej (Janina MINKIEWICZ-NAJTKOWSKA).....	214

R O Z D Z I A Ł III

ZDROWIE W SYSTEMIE EDUKACJI	221
Współczesny dyskurs zdrowia i ciała w dialogu z edukacją zdrowotną przeszłości (Małgorzata POSŁUSZNA).....	221
Prozdrowotna działalność Błogosławionego Zygmunta Bojanowskiego (Iwona KOŚCIAŃSKA, Wincenty WRZEŚNIEWSKI).....	228
Kompetencje nauczycielskie do wychowania zdrowotnego (Tadeusz SZEWCZYK, Krystyna DUDKIEWICZ).....	232
Technologia informacyjna w szkolnictwie specjalnym (Bolesław OCHODEK).....	236
Metody i formy diagnozowania dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych w poradni psychologiczno-pedagogicznej (Mariusz GARBIEC).....	244
Edukacja dzieci autystycznych w przedszkolnych grupach integracyjnych (Irena POLEWCZYK).....	251
Kreowanie i korygowanie postawy ciała jako priorytetowe zadanie dla systemu oświaty XXI wieku (Ewa ZEYLAND-MALAWKA, Mirosław NOWAKOWSKI).....	257
Prawidłowa postawa ciała to zdrowie i piękno <i>Klub Trzymaj się Prosto</i> (Mirosław MROZKOWIAK).....	264
Skuteczność wysiłku fizycznego w ramach programowych zajęć korekcyjnych błędów postawy ciała dzieci 7-9 letnich wybranych szkół regionu warmińsko-mazurskiego (Mirosław MROZKOWIAK).....	268
Osoby z niepełnosprawnościami w zreformowanym polskim systemie edukacji (Maciej KUDŁA).....	272
Aktywność fizyczna elementem zdrowego stylu życia w świadomości uczniów (Marek NAPIERAŁA, Grzegorz NOWICKI).....	276
Rola karate w wychowaniu młodzieży szkolnej (Izabela SZYBCZYŃSKA).....	282
Europejskie tradycje edukacji dla obronności indywidualnej (walka wręcz) (Piotr GODLEWSKI).....	288
Szkolny program profilaktyczny a inspirowanie do spędzania czasu wolnego (Jadwiga MAZUR).....	295

ROZDZIAŁ IV

EDUKACJA WOBEC WYZWAŃ ETYCZNYCH I KULTUROWYCH	301
Edukacja kulturalna jako przejaw integracji europejskiej w warunkach szkoły polskiej poza granicami kraju (Andrzej KUSZTELAK).....	301
Priorytety edukacji w zintegrowanej Europie (edukacja filmowa) (Zofia KUCZYŃSKA).....	311
Problematyka integracji europejskiej w działalności Zespołu Szkół im. A. Mickiewicza w Objezierzu (Roman OSTROWSKI, Wincenty WRZEŚNIEWSKI).....	314
Obywatele Sieci – tworzenie się społeczności (Halina WAWRZYNOWICZ).....	317
Pozaszkolna edukacja językowa dzieci i młodzieży (Anna KOŁODZIEJ).....	321
Początki kultury książki za Ziemi Szamotulskiej (Marek URBAŃSKI).....	324
Akty terroryzmu w ujęciu psychospołecznym i politycznym – globalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa (Adam WESOŁEK).....	326
Z problematyki działalności badawczej i rozwojowej w szkole wyższej na przykładzie Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Stefana Czarnieckiego (Jerzy GOLIANEK).....	335
Istota światowego Bancassurance a rozwój polskiego sektora bankowo-ubezpieczeniowego w XXI wieku (Krzysztof PAJĄK).....	350
Alfabetyzacja kulturalna wprowadzeniem dziecka przedszkolnego w świat sztuki (Marta UBERMAN).....	361
Czy w szkole ponadgimnazjalnej można się bawić? Czyli w poszukiwaniu ludycznego potencjału zajęć lekcyjnych (Joanna WŁODARCZYK-ZAŁĘSKA).....	366
Etyczne aspekty studiowania (Lidia MAREK).....	371
W MIEJSCE ZAKOŃCZENIA	377
Poczucie własnej wartości jako klucz do rozwoju potencjału ludzkiego, osiągania prawdziwych sukcesów i szczęścia (Iwona KORCZ).....	377

Beata STACHOWIAK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

POTRZEBY EDUKACYJNE MIESZKAŃCÓW WSI A RYNEK PRACY W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

Początek XXI wieku dla Polski to czas budowania nowego społeczeństwa, społeczeństwa opartego na wiedzy, w którym główną rolę odgrywa informacja oraz technologie informacyjne i komunikacyjne. Proces ten powinien obejmować wszystkie grupy społeczne, zawodowe oraz w miarę możliwości wiekowe tak, aby jak najmniej osób doświadczało wykluczenia cyfrowego. Jednakże realizowane dotychczas w Polsce projekty skierowane były przede wszystkim do dzieci i młodzieży, natomiast pewnymi grupami w ogóle się nie zajmowano. Mam tu na myśli mieszkańców wsi, którzy w Polsce stanowią 37% populacji, czyli ponad $\frac{1}{3}$ społeczeństwa polskiego.

Nasuwa się w tym momencie szereg pytań. *Czy polska wieś i jej mieszkańcy są gotowi do życia w społeczeństwie informacyjnym? Czy są przygotowani do stosowania e-technologii w życiu codziennym? Czy mają koncepcję wykorzystania nowych rozwiązań informacyjno-komunikacyjnych w swoim gospodarstwie?* Nawet pobieżna obserwacja wskazuje nam na negatywną odpowiedź. Powodów takiego stanu rzeczy jest kilka. Po pierwsze, niedostateczna oferta usług telekomunikacyjnych dla mieszkańców wsi i małych miasteczek.¹ Po drugie, wiejskie gospodarstwa domowe są rzadziej wyposażone w komputery niż ma to miejsce w mieście. Po trzecie, poziom wykształcenia mieszkańców wsi jest niższy niż na obszarach miejskich. Dlatego też zachodzi potrzeba stworzenia i zorganizowania programu dla mieszkańców wsi, ze szczególnym uwzględnieniem rolników indywidualnych, którego głównym celem byłoby przygotowanie mieszkańców wsi do aktywnego wykorzystania możliwości, jakie niesie ze sobą społeczeństwo informacyjne.

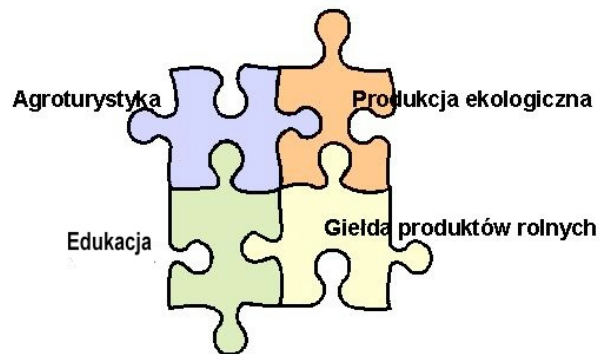
Budowa systemu szkoleniowego dla polskiej wsi pociągnie za sobą pewne koszty, jednak należy tego typu rozwiązanie rozpatrywać w kategorii inwestycji, która przyniesie korzyści. Takie twierdzenie jest uzasadnione, gdyż analizy naukowe dowodzą tego, iż istnieje ścisły związek między nasyceniem infrastruktury telekomunikacyjnej i teleinformatycznej, a poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego danego regionu. Oczywiście, aby ta zależność zachodziła, niezbędne są inwestycje telekomunikacyjne oraz przygotowanie obywateli do wykorzystywania możliwości, jakie niosą ze sobą współczesne rozwiązania technologiczne.

Obecnie, ale przede wszystkim w niedalekiej już przyszłości mieszkańcy obszarów wiejskich (i nie tylko) e-technologie będą mogli stosować w wielu sytuacjach. Korzystając z administracji on-line przy załatwianiu spraw urzędowych oszczędzać będą mogli czas związany z wyjazdem do miasta powiatowego czy też gminnego. Sieć Internet powinna stać się miejscem dla promocji gospodarstw agroturystycznych i nawiązywania kontaktów z innymi rolnikami czy sposobem sprzedaży produktów rolnych na tworzących się giełdach. Ale to nie koniec zastosowań, część mieszkańców wsi mogłaby zostać telepracownikami - co prawda telepraca obecnie w Polsce stanowi zjawisko marginalne, ale nie można zapominać o tym, iż już w roku 1999 w krajach Unii Europejskiej było około 9 mln telepracowników. Stosowanie e-technologii to także dostęp do e-bankowości, baz danych np. z zakresu weterynarii, bibliotek, wirtualnych muzeów, możliwość kształcenia na odległość. Przykładów można byłoby wymieniać wiele, ale o jednym należy jeszcze

¹ Dane z raportu *Diagnoza 2003* wskazują na to, że 16% mieszkańców wsi deklaruowało dostęp do sieci Internet, dla porównania w miastach powyżej 500 tys. wskaźnik ten osiągał 42%.

wspomnieć - powszechny dostęp do technologii informacyjnych i komunikacyjnych pomógłby także wielu osobom niepełnosprawnym.

Aby przygotować mieszkańców wsi do pełnego życia w społeczeństwie informacyjnym należy stworzyć i wdrożyć program, który powinien nazywać się e-Rolnik. Poniższy schemat ukazuje ideę tego programu.

Rysunek nr 1. Części składowe program e-Rolnik.

E-Rolnik to wieloetapowy i wielopłaszczyznowy program skierowany do mieszkańców wsi, a także małych miasteczek. Jest tak skonstruowany, aby w każdym momencie, jeżeli będzie wymagała tego potrzeba chwili, uzupełnić go o nowy element. Oto krótka charakterystyka poszczególnych modułów.

Agroturystyka - stworzenie zintegrowanego systemu informacji o agroturystyce w Polsce, promocja gospodarstw agroturystycznych, zwiększenie pozarolniczych miejsc pracy na wsi.

Produkcja ekologiczna - promocja produktów ekologicznych na rynku polskim i Unii Europejskiej, stworzenie załączka internetowej giełdy żywności ekologicznej, wchłonięcie nadwyżki „rąk do pracy” poprzez zatrudnienie przy produkcji ekologicznej.

Edukacja - zapoznanie mieszkańców z e-technologiami, przygotowanie mieszkańców wsi do życia w społeczeństwie informacyjnym, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia mieszkańców wsi ze społeczeństwa informacyjnego, stworzenie możliwości telepracy.

Giełda produktów rolnych - dostarczenie producentom żywności platformy, na której będą mogli oferować swoje produkty. Umożliwi to drobnym producentom wyjście poza ograniczony, lokalny rynek.

Przyjrzyjmy się bliżej modułowi **Edukacja**, jego funkcjonowanie zapewniłoby realizację postulatów i celów zawartych w wielu dokumentach sygnowanych przez Parlament oraz Rząd RP. Oto niektóre z nich.

1. Przygotowanie Polaków do przemian technologicznych, społecznych i gospodarczych związanych z tworzeniem społeczeństwa informacyjnego.
2. Przygotowanie Polaków do wykonywania telepracy.
3. Przygotowanie obywateli Polski do korzystania z rozwiązań typu administracja on-line.
4. Zapoznanie z istniejącymi już rozwiązaniami typu medycyna on-line.
5. Zapobieganie wykluczeniu ze społeczeństwa informacyjnego.
6. Zwiększenie liczby obywateli Polski legitymujących się tzw. „piśmiennością informatyczną”.

W opublikowanym jeszcze przez Ministerstwo Gospodarki raporcie *ePolska. Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001-2006*, sformułowano cel, który hasłowo został ujęty jako „Teleinformatyka na obszarach wiejskich”. Obejmuje między innymi: budowanie sieci stałego dostępu do Internetu dla szkół oraz, co jest ważne z punktu widzenia programu e-Rolnik, tworzenie ośrodków multimedialnych w gminach tzw. telecentrów. Gminne telecentra multimedialne miałyby zgodnie z zapisami w dokumencie *ePolska* zapewniać nie tylko dostęp do komputerów i Internetu, ale także i informacji z zakresu edukacji, rolnictwa, zdrowia, kultury, rynku pracy i o Unii Europejskiej. Planuje się także, aby telecentra pełniły rolę biur pośrednictwa pracy, ośrodków szkoleniowych, doradztwa podatkowego, promocji turystycznej czy też miejsca integracji środowiska wiejskiego. Efektywność działania telecentrów będzie zależeć nie tylko od wyposażenia w sprzęt i oprogramowanie, programu szkoleń dla rolników indywidualnych, ale przede wszystkim od działalności pracowników telecentrów.

Wspomniany już wcześniej moduł *Edukacja* obejmowałby nie tylko szkolenie pracowników telecentrów, w przyszłości rolników indywidualnych czy też wdrażanie oprogramowania skierowanego do rolników indywidualnych, ale także nawiązywanie kontaktów międzynarodowych. Wydaje się, iż najbardziej sensownym rozwiązaniem organizacyjnym byłoby przeszkolenie pracowników telecentrów w ramach studiów podyplomowych. Celem interdyscyplinarnego studium podyplomowego byłoby przygotowanie pracowników telecentrów do wypełniania następujących zadań:

- prowadzenie konsultacji dla rolników indywidualnych np. w ramach tworzenia elektronicznej giełdy towarów rolniczych;
- organizowanie szkoleń dla rolników indywidualnych;
- pomoc przy tworzeniu biznesplanów dla rolników poszukujących dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu;
- organizowanie prelekcji dla społeczności wiejskiej;
- podnoszenie swoich kwalifikacji w zakresie korzystania z oprogramowania wspierającego rolników;
- współpraca w tworzeniu Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej;
- wspomaganie rolników, czy też grup producenckich w działaniach np. sprzedaży towarów ekologicznych;
- budowa prezentacji multimedialnych, serwisów internetowych;
- integrowanie lokalnych środowisk;
- współpraca z organizacjami z UE.

Ważne dla powodzenia projektu jest to, aby pracownicy telecentrów nie tylko przyjmowali zainteresowanych w swojej siedzibie, ale także, aby wychodzili na zewnątrz, do społeczności wiejskich z informacją na temat funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego. Przy organizacji pogadanek i prelekcji można wykorzystać działające na terenach wiejskich organizacje: koła gospodyń wiejskich, OSP i inne. Forma prelekcji wspartej multimedialnym pokazem zakończona pytaniami do prowadzącego pogadankę byłaby efektywną formą prowadzenia zajęć. Tematyka zajęć powinna dotyczyć praktycznych zastosowań TIK w życiu obywateli. Organizacja odczytów byłaby tylko jedną z form przygotowania mieszkańców wsi, pracownicy telecentrów powinni organizować kursy dla zainteresowanych tą tematyką rolników; wydaje się, że w fazie początkowej szkolenia powinny obejmować kursy obsługi komputera. W drugiej fazie problematyka szkoleń powinna dotyczyć usług dla obywateli, które są fundamentalne dla funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego. Kursy dla rolników indywidualnych powinny zostać zorganizowane w szkolnych pracowniach internetowych, chociażby tych utworzonych w ramach projektu „Pracownia internetowa w każdej gminie”. Ważnym

partnerem może być także w tym projekcie Poczta Polska, która tworzy w niektórych województwach Centra Komunikacji Społecznej, które także mogą pełnić rolę telecentrów, oczywiście po odpowiednim przeszkoleniu pracowników.

W referacie został przedstawiony dokładnie moduł *Edukacja* - nie bez powodu - powodzenie tej części projektu jest warunkiem koniecznym, aczkolwiek niewystarczającym do tego, aby sukcesem zakończyły się pozostałe części programu.

Jako podsumowanie można przytoczyć fragment z raportu Bangemanna: „Kraje, które pierwsze wejdą w erę społeczeństwa informacji, zbiorą największe zniwo. To one wyznaczą drogę dla innych. Natomiast te kraje, które będą zwlekać lub podejmą działania połowiczne, mogą w czasie krótszym od dziesięciolecia stanąć w obliczu załamania się inwestycji i kryzysu na rynku pracy.”² Słowa te w pełni potwierdzają ogromne znaczenie procesów przechodzenia do społeczeństwa informacyjnego oraz wagę zmian zachodzących w tej nowej formacji społecznej. Polska oczywiście nie wejdzie w erę społeczeństwa informacyjnego jako pierwsza, ale musimy dopilnować, aby nie weszła jako ostatnia. Proces wchodzenia w społeczeństwo informacyjne nie może ominąć wsi, stąd powstanie i funkcjonowanie modułu *Edukacja* jest w pełni uzasadnione.

Na zakończenie należy zaznaczyć, iż program *Edukacja* jest jednym z wielu elementów powstającego projektu dotyczącego polskiej wsi o nazwie *e-Rolnik*. Głównym celem tej koncepcji jest przygotowanie mieszkańców polskiej wsi do aktywnego wykorzystywania możliwości, jakie niesie ze sobą społeczeństwo informacyjne.

² *Europa i społeczeństwo globalnej informacji. Zalecenia dla Rady Europejskiej*. - dokument Komisji Europejskiej z 1994 r.